

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravištvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oglasila se plačuje od navadne vsote, če so natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Govor slov. poslanca dr. L. Gregoreca
v državnem zboru dne 3. maja 1887.

(Dalje.)

Takšno izvajanje člena 19. se nam Slovencem mora zdeti kot jedino pravo in kot takšno, ki je primerno, da se mir med narodi doseže. Mislim tudi, da smo temu bliže, kakor bi se komu dozdevalo. Zakaj mislim tako? Zato, ker se za takšno izvedenje člena 19. že Nemci zanimajo. (Poslanec Vošnjak: le na Českem!) Ali Nemci so bili, ki so pripomagali članu 19. do sedanje oblike. Zatorej mislim, da bodo tudi Nemci mu pomagali do pravega izvedenja! Vprašam: kaj neki Nemce na Českem toliko peče? Gotovo to, da ima česka večina v deželnem zboru českim sklepiti in odločevati tudi o nemških šolah, o vzgoji nemških otrok, sploh o vprašanjih, ki zadevajo nemško narodnost. Tako je in temu je kriva sedanja deželna samouprava in njeni deželni zbori.

Nam Slovencem se iz tega uzroka slabo godi, le veliko hujše, nego Nemcem na Českem. Razdeljeni smo v 6 pokrajin, sam v jedne (na Kranjskem) imamo še ne dolgo nekoliko upliva na šolstvo.

Ně rečem, da hočejo biti ali da so Čehi krivični Nemcem na Českem. Tega ne rečem in tudi reči ne morem. (Posmeh na levi.) Nasprotno, česka večina v deželnem zboru v zlati Pragi je Nemcem že večkrat roko ponudila k miru in porazumljenju. (Živahno posmehovanje na levi.) Kaj podobnega nam Slovencem nemške večine v štajarskem in koroškem deželnem zboru, italijanske v Trstu in Istriji še nikoli niso ponudile. O miru nečejo ničesar slišati. One le pesti krčijo, da bi nas hitreje ko mogoče pobile. (Poslanec dr. Foregger: glej, Anastazij Grün!)

Na Koroškem nimamo niti jedne slovenske ljudske šole in prebiva vendar ondi še 130.000 Slovencev. (Čujte! Čujte! Neverjetno

na desni.) Ponemčevalce v Gradcu je že celo sram, ter se ne upajo z vsemi svojimi hudobijami v javnost na svetli dan. (Posmeh na levi.) Da, tako je! (Poslanec dr. Derschata: ni tako hudo.) Kakor bi bili kaj ukradli ali nameravali ukrasti, kakor zločinci skrivajo se v temo tajnih šolskih zaukazov. Pred nekoliko leti izdali so namreč tajen zaukaz. (Čujte! čujte! na desni) šolskim vodstvom na Spodnjem Štajarskem. V njem nahaja se navod, kako bi slovensko mladež brez vednosti starišev hitro ponemčiti mogli. (Čujte! čujte! na desni. Klici na levi: prečitati, pa vse!)

To Uriasovo pismo smo zasačili. Naslov mu se glasi: „Bestimmungen über Behandlung des deutschen Unterrichtes an den nichtdeutschen Volksschulen in Steiermark“.

To je praveato Uriasovo pismo, ki ima namen, slovenske mladeži na zlobni, zavratni način, kakor mogoče hitro in urno zavdati narodno smrt. (Čujte! na desni. — Posmehovanje na levi in klici: prečitati! poročati!) Bodem precej poročal. (Poslanec dr. Rus: datum in število! — Klici na desni: Mir! Poslanec Thurnherr: vsaj mu ne bodete Vi narekovali, kaj ima govoriti!)

Po tem zaukazu zmatra se poučevanje nemškega jezika kot del vsega pouka, to se reče: v sicer slovenske ljudske šoli morajo vse predmete — veronauk izvzemši — otrokom utepati tudi v nemškem jeziku, (Čujte! čujte! na desni.) začnejo pa z nemščino že v drugem šolskem letu, (Čujte! čujte! na desni!) ko so že v prvem šolskem letu z nemškim govorjenjem bili pričeli, s prva posamez, zatem pa vsi vkup! (Čujte! čujte! na desni.) Polagoma postane pouk utrakvističen in naposled stopa zmagonosno na dan nemščina kot jedini poučni jezik. (Čujte! čujte! na desni.)

Naposled še treba delo venčati in venec je spleten iz tehničnih izrazov nemškega telovadstva ali „turnarije“, katerih si mora slovenska deca v glave ubijati ter še končno

nemške — narodne pesmi prepevati, menda na primer „Die deutsche Wacht am Rhein“ ali „Das deutsche Lied“. (Ugovor na levi.) Tako se godi Slovincem, to je zasramovanje člana 19!

Navajam vse to v dokaz, da sedaj ni pričakovati, da bi bili narodi drug drugemu v narodnih rečeh pravični. In zato traja narodna borba nepretrgano naprej. Konec jej storiti je možno le, ako se sleharnemu narodu prilika vzame drugemu v narodnih rečeh zaukazovati. In to v svrhu najpripravnejši organ ali sredstvo je od mene priporočana narodna samouprava.

Z njo ujema se tudi naš prvi, najboljši narodno politični program, kateri je pred 20 leti v peticiji do vlade bil podpisan od 20.000 podpisov ter njej predložen. V tistej peticiji so namreč Slovenci prosili vlado, naj vse njih pokrajine zloži v jedno narodno, upravno slovensko skupino. Slovenci prisiljeni smo ta politični program zopet izkopati, se ga poprijeti in za njega uresničenje vse sile napeti; sicer pograbi nas v petih upravnih skupinah narodna smrt a tega nečemo. Marveč boriti se hočemo prav močato, dokler ne zmagamo, dokler ne dospemo do pravice. Zato bodemo o primernem času tej visokej zbornici predlagali dotičnih nasvetov ter se nadajamo, da nas bodo podpirali vsi avstrijski domoljubi, ki resnično želijo, da narodni prepiri in borbe prenehajo.

Je pa še jedni glavni vzrok, zakaj se narodi ne morejo pomiriti. In ta vzrok se ima iskati v obnašanju vlad, katere so od l. 1867. naprej na krmilu. Nobena izmed njih se ni resno pečala, da bi član 19. izvela. Nobena ni hotela potrebnega organa za njega izvedenja ustvariti, namreč narodnih zastopov pri raznih narodih. Toda mnogo pripada pri izvajanju 19. člana tudi vladi ali eksekutivi in tukaj so vlade mnogo zakrivile pa tudi zanemarile, kar bi narodno borbo vsaj zmanjšalo, skrčilo.

Kar nas Slovence zadeva, smo svoje težnje že večkrat predložili v posebnih spomenicah, do sedaj brez bistvenega uspeha. To je tem bolj obžalovati, ker naše težnje nikomur ne delajo krivice, vse zamore vlada izvesti zelo lahko. Vrh tega so še tako malenkostne, da se moramo slovenski poslanci že res sramovati pred Bogom in pred ljudmi, ker še zmiraj s takim beraštvom vso visoko zbornico nadlegujemo. Neprenehoma krčimo svoje zahteve, nadejajoč se, da tako vsaj nekaj ulovimo. Od leta do leta stojimo pred ministerskimi stoli, kakor upognjena prosilna pisma. (Veselost) pa še niti le nekoliko ugodnega rešenja ne dobimo. (Poslanec dr. Vitežić: žali Bog, res je). V vseh važnejših glasovanjih glasujemo za vlado pogumnejše, kakor vsi mameluki. (Burna veselost.) V zahvalo za to pa nas Slovence vlada prepušča na Štajarskem in Koroškem najkrutejšemu

ponemčevanju v Trstu in Istriji pa poitalijančevanju, da si nič ne vemo, zakaj. Našim narodnim sovragom dohaja iz onega omahljivega obnašanja vlade zmiraj več poguma k novim krivicam in k novim nasilstvom. (Res je, na desni) in tako traja narodna borba naprej čedalje hujše in srditejše. (Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Molzna krava.

Nihče ne pogreša sedaj rad mleka in gošpodinja pride v hudo zadrego, ako nima molzne krave v hlevu. Z eno še ji pa včasih ni dovolj, naj že bo, ker ji ima premalo mleka, ali pa, ker je že „vsušila“. Bodi pa že to, kakor koli, toliko je gotovo, da ima rada v hlevu molzne krave in če jih že nima po več, vsaj eno hoče, pa to potlej s tem bolj dojnico. Gorje pa možu ako prižene kravo s sejm pa ni dobra dojnica.

Ali ima žena prav? Ima, po svoji strani ima prav, kajti slaba dojnica ji ne postreže veliko ima pa vendar-le ime, da je dojnica. Po drugi strani pa tudi mož ne more veliko za to, če ga je zunanje lice krave ukanilo. Na tenko in brez strahu zmote se ne da reči, katera in kedaj da je krava dobra dojnica. Troje reči je treba v tem vzeti v poštev, plemo, nato in krmo krave. Izmed teh troje ne stori še nobeno samo za se dobre dojnice. To ni ravno redko, da daje krava, čije plemo je malo vredno, več mleka, kakor pa taka iz boljšega plemena. Na to je torej gledati pri kravi, da je dobra dojnica, pa tudi pri biku, da je iz take dobre dojnice, kedar hodi komu za to, da si vzredi dobre dojnice. Dobro plemo pa tudi natora dobre dojnice izraža se sicer nekoliko v zunanji postavi krave in ta znamenja niso brez vsega pomena pri kupčiji. Treba je kupcu na-nje gledati, če se tudi ne more po polnem zanesti na nje. Velikokrat se hvalijo taka znamenja, ki niso prava, v časih pa so tudi taka, ki so poprek zanesljiva, pri eni ali drugi kravi goljufiva.

V obče smemo reči, da so dobre dojnice krave, ki imajo široka pleča, raztegneno pokrižje, obočno rebrovje, globoke strani, pred vsem pa široko spodnje trebušje in po njem mehko, prosto dlako. Da mora imeti debele mlečne žile in vime lepo, zastopi se samo po sebi ali če je v tem mesnato, ni kaj prida. Izkušnja kaže vrhu tega, da dobra dojnica rada žre in to veliko. Ako še gledamo na posamezne ude dobre dojnice, tako niso rogi in glava brez vsega.

Kakor v drugih rečeh, tako so nam amerikanci tudi v živinoreji za veliko naprej. Pri njih presoja se tudi dobra dojnica že precej na tenko, imajo pa v tem neko obliko, katere se držé pri